

שו"ת בפרק כיצד הרגל דף כ"ב ע"ב וכ"ג ע"א

המשך סוגיית אישו משום חציו

- א. ש. המדליק את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו – מה הדין? (רישא)
ת. חייב על הגדי והגדיש, ופטור על העבד שהיה לו לברוח.
- ב. ש. גדי ועבד סמוכים – מה הדין?
ת. לרש"י ור"ת: חייב על הגדי והגדיש שלא אומרים שלגדי יש שכל לברוח, ופטור על העבד שיכל לברוח. ולרשב"ם: פטור על שניהם שיכלו לברוח.
- ג. ש. מדוע לא נקט ברישא דוגמא של גדי ועבד סמוכים ויחדש יותר, שאפילו על גדי סמוך חייב?
ת. לרשב"ם: משום שבאמת רק בכפות חייב שלא יכל לברוח, אבל בסמוך פטור שיכל לברוח ואין חי'. ולר"ת: אכן חייב על גדי סמוך שלא אומרים שיש לגדי שכל לברוח, ומה שנקט ברישא דווקא כפות שחייב, לאשמועינן שלא נאמר שהואיל ואין זה רגילות שגדי יהיה כפות לגדיש, אי"כ יפטר על שריפתו מדין טמון באש, קמ"ל שחייב.
- ד. ש. עבד כפות וגדי סמוך – מה הדין? (סיפא)
ת. חייב על העבד מיתה מדין רוצח, ופטור על הגדי והגדיש מדין קלב"מ.
- ה. ש. מדוע לא נקט הסיפא חי' יותר גדול שאפילו עבד וגדי כפות, פטור על הגדי מדין קלב"מ?
ת. א. לרשב"ם: אכן יש ב' אופנים בסיפא: 1. גדי סמוך שפטור שיכל לברוח וזה אפילו אם העבד סמוך לו, שאין לו פטור קלב"מ כי פטור על העבד. 2. בעבד כפות, פטור על הגדי גם כשהוא כפות, מדין קלב"מ.
ב. לר"ת: החי' בסיפא שאף שהגדי סמוך לגדיש ודרכו להיות כן ויש לחייב בו באש, שאין פטור טמון, בכ"ז פטור מדין קלב"מ.
- ו. ש. ר"ת פי' שהחי' ברישא בגדי כפות ועבד סמוך, שחייב על הגדי הכפות ואין פטור טמון באש. ואמנם חי' זה היטב למ"ד אשו משום ממונו, אכן אם אשו משום חציו וזה אדם המזיק, אין פטור טמון באש, א"כ מה החי' בגדי כפות? (תוס')
- ת. שהחי' בגוונא שכלו חציו לאחר שריפת העבד, שעל הגדי אין לחייב אלא משום ממונו, וקמ"ל שאין בזה פטור טמון.
- ז. ש. בכלו חציו לאחר הדליקה, שעל שאר האש חייב משום ממונו – האם על שאר האש יהיה פטור קלב"מ כשהיה חייב מיתה בשעת הדליקה?
ת. כן.
- ח. ש. מדוע נקט התנא דוגמאות של גדי ולא הסתפק בעבד וגדיש?

ת. **לרשב"ם החי'** – שבגדי סמוך לעולם פטור כי היה לו לברוח. **ולר"ת החי'** – שחייב על הגדי כפות (כשאין פטור של קלב"מ) ולא אומרים פטור טמון באש.

ט. ש. **בעבד כפות – יש פטור קלב"מ על הגדי והגדיש, מה הגמרא שואלת ע"ז?**

ת. בשלמא למ"ד אשו משום חציו יש פטור קלב"מ כי האש הוא רציחה של אדם המזיק לעבד, אך למ"ד אשו משום ממונו, יוצא שממונו הרג ובזה אין פטור קלב"מ!?

י. ש. **באר הייטב שאלת הגמ'!**

ת. לרש"י – אם אשו משום ממונו הרי זה כמו ששורו הרג ויתחייב שלושים סלעים על העבד ולא יהיה פטור קלב"מ על הגדי והגדיש.

תוס' לא מסכימים עם פרש"י – 1. שאין ללמוד ממונו, מקנס של שלושים של עבד. 2. הגמ' דרשה לעיל (ט'). שאין חיוב שלושים סלעים באש.

ולכן מפרשים תוס' שקושית הגמ' – מסברא, שכמו שאם הרג שורו עבד ויחד עם זה הזיק ממון, וודאי שלא יהיה לאדון פטור על הממון משום קלב"מ, כך גם בשריפת אשו את העבד למ"ד אשו משום ממונו, לא יהיה פטור קלב"מ.

יא. ש. **מה תי' ריש לקיש? ומה הגמ' מקשה על זה? ומה הגמ' מתרצת?**

ת. **תי' רי"ל** – מדובר שהצית האש ישירות בגופו של עבד ולא שהאש הלכה ע"י הרוח ולכן יש פטור קלב"מ גם למ"ד אשו משום ממונו. **ושואלת הגמ'** – פשיטא? **מתרצת הגמ'** – מדובר באופן שהגדי שייך לאחד והעבד לאחר, וקמ"ל שיש לו פטור קלב"מ אפילו שזה חיוב מיתה וממון ל - 2 אנשים נפרדים.

יב. ש. **בחיוב ממון לאחד וחיוב מיתה לאחר – תוס' מביאים סתירת הסוגיות בסנהדרין האם יש קלב"מ או לא, מה הסתירה?**

ת. בדף (ע"ד). שם, רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר כלים, בין של נרדף **ובין של כל אדם** פטור. ומאידך בדף (י'). כתוב, עד"ז שהעידו: פלוני רבע שורו של פלוני והוזמו, חייבים מיתה וממון, אף שזה מיתה לאחד (הרובע) וממון לאחר (שור הנרבע) !?

יג. ש. **מה התירוץ לסתירה?**

ת. **שי' הריב"ם** – קלב"מ הוא רק בממון ומיתה לאחד, רק ברודף נקרא חיוב מיתה וממון לאחד, כי כל רודף חייב מיתה כלפי כל העולם, שהרי לכל אדם מותר להרוג את הרודף כדי שלא ירדוף.

שי' ר"ת – גם במיתה לאחד וממון לאחר יש פטור קלב"מ, ובעדים זוממים חייבים משום שצריך לקיים כאש"ז לכל מי שהעידו עליו.

יד. ש. **לפי ריב"ם – איך בסוגיתנו יש פטור קלב"מ בעבד דחד וגדי דאחר?**

ת. כי אין החיוב מיתה של העבד משום שהוא שייך לפלוני, אלא משום העבד עצמו ואף אם היה עבדו שלו היה חייב עליו מיתה ואין זה נחשב עבד דאחר ואעפ"כ זה חי'.

טו. ש. מה ר"ת הביא ראיה לדבריו שיש קלב"מ גם במיתה לאחד וממון לאחר? וכיצד דחו התוס'?

ת. 1. דכל דין קלב"מ נלמד מדמי וולדות שכשהיה אסון ומתה האשה, פטור מדמי וולדות, אע"פ שהחיוב מיתה בא מחמת האשה וחיוב הממון מחמת הבעל. **דוחים תוס'** – שם זה גוף אחד ושאני.
2. המדליק את הגדיש בשבת נאמר בזה דין קלב"מ, אע"פ שהמיתה לשמים והממון לחבירו. ודוחים תוס', דזה נחשב מיתה וממון לאחד.

טז. ש. השולח את הבעירה ביד חשו"ק – כיצד מדובר? ומה הדין? ולמה?

ת. **לר"ל** – אשו משום ממונו ואם מסר לחש"ו שלהבת והזיק חייב כמו שאם ימסור שורו לחש"ו ויזיק, שחייב משום שלא שמר על ממונו שלא יזיק. ורק אם מסר גחלת שמעצמה היתה נכבית, אלא שהחש"ו ליבה והזיק, פטור מדין גרמא.

לר"ח – אשו משום חציו ולכן גם אם מסר לחש"ו שלהבת והזיק, פטור. לרש"י – כי חציו דחרש הן והוא גרמא, ולתוס' – כי לא ברי הזיקא ורק באופן שמסר לחש"ו עצים יבשים ועצים דקים ונר דולק, חייב כי זה כחציו שלו וברי הזיקא.

יז. ש. רבא הביא ראיה לר"ח מהפסוק (וברייתא)מה הראייה?

ת. כתוב: "כי תצא אש" משמע שהדליק אש בשלו ויצאה מעצמה ע"י הרוח, וכתוב בסוף הפסוק: "שלם ישלם המבעיר את הבערה" כאילו הוא הבעירו והיינו שאשו משום חציו.

יח. ש. מה אביי הקשה על ר"ח?

ת. אם אשו משום חציו, איך יש פטור טמון באש, הרי לאדם המזיק אין פטור טמון דאדם מועד לעולם?.

יט. ש. מה התירוץ והמסקנא?

ת. שלר"ח אשו משום חציו עד שכלו חציו, וכשכלו חציו, חייב משום ממונו ואז יש פטור טמון. ולר"ל אשו רק משום ממונו.

כ. ש. מה הדוגמא של כלו חציו?

ת. אדם הדליק אש בחצרו כשמסביב גדר אבנים שהיתה אמורה למנוע את האש, אי"כ זה חציו עד הגדר, אבל אם הגדר נפלה לא מחמת הדליקה אלא מחמת רעידת אדמה וכדו' והמשיכה האש להתפשט לחצר חבירו, בזה יודה ר"ח לר"ל שחייב משום ממונו ויש פטור טמון, אבל בגלוי חייב כשהיה לו לגודרה ולא גדרה וכמו שהיה חייב בשורו כה"ג.

כא. ש. מה הנפק"מ בין ר"ח לר"ל?

ת. 1. לחייבו בד' דברים לר"ח ולא לר"ל.

2. פטור טמון כשלא כלו חציו, לר"ל יש ולר"ח אין.

3. בכלב שהדליק הגדיש לריו"ח בהניח ולרי"ל זרק וכו'.

4. נכנסה פשתנו לתוך החנות, לריו"ח חייב ח"נ משום חציו דגמל, ולרי"ל חייב נ"ש רק בסכסכה ועמדה להטיל מימיה.

5. אשו הדליק עבד כפות בלא כלו חציו, לריו"ח חייב מיתה ולרי"ל פטור דממונו קטל, וחייב מיתה רק בהצית גופו של עבד.

6. בשולח בעירה ביד חש"ו, לריו"ח פטור בשלהבת דחציו דחרש, ולרי"ל חייב וכמו מסר שורו לחש"ו שלא שמר עליו שלא יזיק, וחייב.